ARENE

LAUSUNTO

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
Pohjoinen Makasiinikatu 7 A 2
00130 HELSINKI
www.arene.fi

07.11.2017

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

Asia: VNS 6/2017 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työnmurroksesta
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+6/2017

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry (myöhemmin Arene) kiittää kuulemispyynnöstä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Tulevaisuusselonteon ja sen ensimmäisen osan lähtökohdat ovat selkeät ja perustellut. Työn muuttuminen ja suomalaisen työn tulevaisuus edellyttävät uudenlaisia näkökulmia sekä uudentyyppistä ajattelua työuran ja työelämän rakentumiseen sekä toisaalta osaamistarpeisiin liittyen. Selonteon tulevaisuusnäkymä on hahmotettu monipuolisesti, ja se korostaa vahvasti osaamisen ja koulutuksen merkitystä työn murrokseen vastaamisessa.

Työn muutoksen taustalta on löydettävissä megatrendejä, jotka vaikuttavat paitsi työn tekemisen tapoihin myös siihen, miten yksilö kiinnittyy yhteiskuntaan ja miten hän kokee oman osallisuutensa. On oletettavaa, että käynnissä olevat muutokset ovat hitaita ja että ne muovaavat ymmärrystä työstä vielä pitkään. Digitalisaation ja automaation kehittyessä on keskeistä selvittää, miten suomalaiset ja suomalainen yhteiskunta voisivat parhaiten hyödyntää syntyviä uusia mahdollisuuksia.

Tulevaisuuselonteko koskettaa mitä merkittävimmässä määrin suomalaista korkeakoulutusta, tiedettä ja tutkimusta ja linkittyy näin myös keskusteluun suomalaisen korkeakoulutuksen uudistamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa visiossa suomalaisesta korkeakoulutuksesta vuonna 2030 muun muassa viitataan suomalaisiin maailman osaavimpana työvoimana. Erityisesti ammattikorkeakoulut ovat keskeisessä asemassa, jotta asetettuihin tavoitteisiin voidaan päästä.

Tässä kannanotossa nostetaan esiin ammatillisesti profiloituneen korkeakoulutuksen näkökohtia liittyen selonteossa mainittuihin viiteen keskeiseen muutoskulkuun.

Työtä häviää, mutta uutta työtä syntyy tilalle

Yhteiskunnan ja talouselämän muutosten vuoksi työelämän osaamistarpeiden ja sen myötä ammattirakenteiden voidaan ennakoida muuttuvan perusteellisesti seuraavien vuosikymmenien aikana. Korkeakoululaitoksen on pystyttävä vastaamaan näihin muuttuviin tarpeisiin maamme kilpailukyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Kuten selonteossakin tuodaan julki, poikkeavat arviot häviävän työn ja häviävien työpaikkojen määrästä suuresti toisistaan. On kuitenkin oletettavaa, että tapahtuva muutos on merkittävä. Digitalisaation ja automaation kehitys on johtamassa tilanteeseen, jossa seuraavien vuosien aikana tuotanto yhä voimakkaammin digitalisoituu (esim. esineiden internet) ja ajattelu sekä analyysien tekeminen puolestaan automatisoituvat.

Korkeakoulutuksen näkökulmasta kehitys tarkoittaa uudentyyppisiin koulutustarpeisiin reagoimista sekä elinikäisen oppimisen vahvaa tukemista. Arenen mielestä suomalaista korkeakoulujärjestelmää tulee kehittää siten, että yhteistyö nykyisen duaalimallin sektorien (yliopistot, ammattikorkeakoulut) välillä helpottuu samalla kuitenkin tunnistaen sektorien erityispiirteet ja vahvuudet. Ammatillisesti profiloitunut korkeakoulutus operoi tarjoamansa koulutuksen ja tekemänsä TKI-työn kautta lähellä työelämää. Tässä roolissa ammatillisesti profiloitunut korkeakoulutus tuottaa varsinkin alueellisesti osaavaa työvoimaa, jolla on koulutuksensa ansiosta ajantasaiset työelämävalmiudet.

Korkeakoulutuksessa on myös panostettava yhä enemmän yrittäjyysvalmiuksiin sekä korkeakoulujen ja työelämän väliseen koulutusyhteistyöhön sekä innovaatiotoimintaan. Näkemyksemme mukaan ”professional higher education” -osaamisen ja innovaatiotoiminnan merkitys tulee voimistumaan.

Sen lisäksi, että ammatillisesti profiloituneet korkeakoulut pyrkivät vastaamaan työelämää koskeviin muutoksiin, ovat ne myös itse aktiivisia työelämän uudistajia. Vahvan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintansa kautta ammattikorkeakoulut muokkaavat käsitystämme työstä ja ovat mukana luomassa uudentyyppisiä työvoimatarpeita ja -profiileja.

Ammattikorkeakoulut ovat vastaus Suomen innovaatioekosysteemin haasteisiin

Korkeakoulutuksen ja TKI-työn kannalta on tärkeää saada alueellisesti yhdenvertaiset koulutus-, tutkimus- ja kehittämisrakenteet. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkialla Suomessa on mahdollista rakentaa globaaliin osaamiseen ja tutkimukseen perustuvaa korkeakoulu-, yritys- ja asiantuntijaympäristöä. Innovaatioekosysteemiajattelun edistäminen on olennaista, ja se luo pohjaa alueellisten yhteistyökeskittymien laajemmalle verkottumiselle.

Ammattikorkeakouluilla on vahvaa osaamista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa ja tähän perustuen tärkeä rooli suomalaisessa tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä. Arenen näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulujen roolia suomalaisen innovaatiojärjestelmän keskeisenä toimijana tulee edelleen vahvistaa. Ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen tehtävä TKI-toiminnassa ja niiden TKI-toiminta on strategisesti johdettua. Vahvan soveltavan tutkimuksen osaamisen sekä innovaatiotoiminnan ansiosta ammattikorkeakoulu on muutoksentekijän asemassa työelämää koskien.

Ammatillisesti profiloituneiden korkeakoulujen TKI-toiminta perustuu vahvaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön työ- ja elinkeinoelämän ja julkisten toimijoiden kanssa. Tämä korostaa toiminnan avoimuutta, ratkaisukeskeisyyttä sekä käytännönläheisyyttä. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ja yritysten uudistaminen edellyttää ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan parempaa hyödyntämistä. Tällä hetkellä kansalliset rahoitusinstrumentit eivät kuitenkaan riittävästi tunnista ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan mahdollisuuksia. Ammattikorkeakoulujen julkinen TKI-rahoitus on jäänyt voimakkaasti jälkeen yliopistojen vastavasta. Arene korostaa, että Suomen tulee panostaa ammattikorkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoelämän yhteistyössä tekemään TKI-toimintaan.

Jotta Suomi pystyisi vastaamaan kansainvälisen kilpailukyvyn, taloudellisen tehokkuuden ja hyvinvoinnin tuottamisen haasteisiin, tulisi korkeakoululaitosta ohjata yhtenäisellä lainsäädännöllä. Arene kannattaa yhden korkeakoululain valmistelua.

Kaksinkertaisesta korkeakoululaitoksesta joustavampiin rakenteisiin

Suomen talouden elpyminen ja kestävä kasvu edellyttävät, että Suomessa panostetaan enenevässä määrin ammatillisesti painottuneeseen, työelämää ja elinkeinoelämää uudistavaan korkeakoulutukseen. Arene pitää tärkeänä, että suomalaiset ammattikorkeakoulut ovat vahvoja toimijoita, joilla on mahdollisuus tarjota kaikkien Bolognan-prosessissa vakiintuneiden syklien tutkintoja.

Tukemalla ammattikorkeakoulujen toimintaedellytyksiä edistetään samalla työelämän uudistumista. Vahva ammattikorkeakoulu tarkoittaa, että opiskelijalle on tarjolla erilaisia korkeakouluosaamisen profiileja ja lisäksi osaamista erityyppisistä korkeakouluista. Joustavia siirtymiä sekä yhteistyörakenteita sektorien välillä tulee tukea. Suomeen tulee voida myös muodostaa korkeakouluja, joissa

tuotetaan sekä tieteellisesti suuntautuneita tutkintoja että ammatillisesti painottuvia korkeakoulututkintoja. Tällaista integraatiota estävät lainsäädännölliset esteet tulee poistaa.

Yliopistolla ja ammattikorkeakoululla on nykyisessä duaalimallissa määritellyt tehtävät. Arene korostaa, että sektorien profiilien erilaisuus tulee tunnistaa tulevaisuudessakin. Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että ammattikorkeakouluja ja yliopistoja kohdellaan korkeakoulujärjestelmämme tasaveroisina toimijoina.

Tulevaisuudessa tarvitaan sekä yleistason osaamista että erikoistumisen kautta syntyvää syvempää asiantuntemusta ja ymmärrystä. Ammattikorkeakoulujen järjestämässä koulutuksessa opiskelijat saavat geneerisiä taitoja, mutta myös erikoisosaamista. Ammattikorkeakoulusektori tarjoaa ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja (YAMK), joissa työelämäkokemus on yksi koulutukseen pääsyn kriteereistä. Työelämässä hankitun kokemuksen ja osaamisen hyödyntäminen on näin keskeistä. Ammattikorkeakoulut pyrkivät lisäksi vastaamaan opiskelupolkujen yksilöllisyyteen mm. kehitteillä olevalla, yhteisellä sähköisellä opintotarjonnalla.

Osaamiseen ja koulutukseen satsaaminen sekä uuden oppiminen on kivijalka, jolle työn murrokseen vastaaminen perustuu.

<u>Ammatillinen korkeakoulutus edesauttaa yhteiskuntaan kiinnittymistä</u>

Korkeakoulutuksen yksi tärkeistä tehtävistä on huolehtia yhteiskunnan tasa-arvoisesta kehityksestä sekä kansalaisten yhdenvertaisesta mahdollisuudesta osallistua koulutukseen. Ammattikorkeakoulujen tutkintojen merkitys koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamisessa on oleellinen.

Selonteossa hahmoteltu tuleva segmentaatiomalli korostaa Arenen näkemyksen mukaan elinikäisen oppimisen merkitystä yksilön kiinnittymisessä yhteiskuntaan sekä yhteiskunnan mukautuessa uusiin tarjolla oleviin rooleihin (esim. projektinomadit ja eläkeläisfreelancerit, jotka päivittävät osaamistaan jatkuvasti).

Ammattikorkeakoulut ovat vahvojen työelämäyhteyksiensä sekä työelämäsidonnaisen TKI-toimintansa kautta keskeisesti tukemassa elinikäisen oppimisen näkökulmaa ja mahdollistamassa itsensä kehittämisen. YAMK-tutkinto on hyvä esimerkki siitä, miten työelämästä hankittu osaaminen ja valmiudet tukevat elinikäistä oppimista.

Professional-tyyppiset korkeakoulututkinnot (*bachelor, master*) ovat houkuttelevia, kun työperäinen maahanmuutto lisääntyy, sillä mainitut tutkinnot ovat toimiva väylä päivittää sekä täydentää osaamista työmarkkinoita vastaavaksi. Arene korostaa, että ammattikorkeakoulut ovat myös keskeinen toimija uran vaihtoon liittyvässä aikuisväestön uudelleenkouluttautumisessa sekä toisaalta maahanmuuttajien integroimisessa yhteiskuntaan. Ketterinä toimijoina ammattikorkeakoulut suoriutuvat tämän tyyppisistä tehtävistä erinomaisesti.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Tapio Varmola
puheenjohtaja

Riitta Rissanen
toiminnanjohtaja